

La fi de dotze anys de cañellisme

El 7 de juny de 1983 un quasi desconegut Gabriel Cañellas Fons era investit president de Balears. El 19 de juliol de 1995 Cañellas feia pública la dimissió del càrrec de president. Enmig quedaven dotze anys i un mes i mig d'una presidència peculiar, d'una forma de fer política que s'ha anomenat cañellisme i que té una definició bastant difícil, però que en tot cas ha marcat una època important de la història política de Balears.

Els inicis. Gabriel Cañellas neix a Palma el 15 de març de 1941. Es va casar amb Empar Rotger, una dona de bona casa, de família terratinent. Del matrimoni varen néixer un fill i dues filles. Tenen un pis a Palma —no ha volgut mai tenir residència oficial— però no l'habiten. Des de fa anys la família Cañellas va preferir viure a s'Alqueria d'Avall, una enorme finca de muntanya situada a Bunyola, molt prop de la boca sud del túnel de Sóller, el motiu de la desgràcia de Cañellas.

La carrera de Cañellas, des de jove, estava dirigida als negocis. Apte per als estudis, va aconseguir llicenciar-se en dret per les universitats de Deusto i Valladolid, i també en Ciències Econòmiques per la Universitat Comercial de Deusto. A pesar de ser un bon estudiant, el món de les lletres no l'ha atret gaire. Famosa va ser una entrevista, al començament del seu mandat, en què va comentar que no tenia costum de llegir. No li agraden ni tan sols els diaris. Entre els vint i els trenta anys Cañellas s'afanya a escalar la muntanya del triomf social i econòmic a través dels negocis. Participa en negocis de la seva esposa i família i serà executiu, director administratiu i conseller delegat de diverses empreses.

El seu entorn social i familiar és conservador. És el conservadorisme propi de les bones famílies mallorquines. Durant els anys d'efervescència política —els seixanta i sobretot els setanta— el jove Cañellas no se sent gens temptat d'entrar en aquell món polític, sinó més aviat de centrar-se en la prometedora carrera social i professional que havia iniciat. Poc després de la mort de Franco comença a tenir els primers contactes amb gent relacionada amb els intents de fer perviure el franquisme sense Franco. Eren aquells *set magní-*

La dimissió de Gabriel Cañellas significa la fi, si més no aparentment, del cañellisme. Queden darrere dotze anys de victòries electorals ininterrompudes. Cañellas ha hagut de dimitir per facilitar el camí d'Aznar cap a la Moncloa.

fics que volien crear un gran partit de dreta, liderat per Manuel Fraga. Va ser, diuen, el mateix Fraga, acompanyat d'Abel Matutes, el qui va convèncer aquell gris però eficient jove perquè entrés en política activa. Era l'any 1978 i la situació política comença a aclarir-se un poc, amb una Constitució que donava joc als partits polítics. Aquell mateix any Gabriel Cañellas s'afilia a Alianza Popular. Poc menys d'un any després es convoquen les primeres eleccions municipals. Cañellas serà el cap de llista a l'Ajuntament de Palma, però de la desfeta general de la Coalición Popular —que així es presentava a les eleccions AP—, no se'n salva ningú. Cañellas ni tan sols obté l'acta de regidor, en unes eleccions guanyades per l'UCD, però que convertirien el jove socialista Ramon Aguiló en el batlle de Palma, amb el suport del PCE i del PSM.

Després del desastre electoral, el seu amic Fraga encarrega a Cañellas la reorganització del partit. Primer (1979) és nomenat president de la Comissió Gestora que ha d'enfortir AP i un any més tard (1980) és elegit primer president regional d'AP, càrrec que no ha deixat fins ara mateix. El partit i les coalicions electorals canviaren —AP, CP, AP-PDP-UL, PP-UM, PP— però el líder no.

Entre 1979 i 1983 Balears discuteix el seu estatut d'autonomia. La força d'AP era minúscula i el protagonisme absolut el tenia l'UCD de Jeroni Albertí, el PSOE de Fèlix Pons, i en menor mesura els nacionalistes del PSM i els comunistes del PCE. El paper dels conservadors durant tot el procés autonòmic es va limitar a actuar testimonialment a la contra: en contra de la proporcionalitat, en contra del català... i fins i tot en contra del mateix Estatut. AP va ser l'únic partit que no va signar el pacte autonòmic de 1977 (si bé és veritat que posteriorment aquest pacte, que era el compromís de tots els signants per aconseguir un Estatut amb unes certes característiques, va ser paper mullat a causa de l'acord UCD-PSOE de renunciar a un estatut per la via ràpida) i quan la discussió estatutària era al Congrés de Madrid AP va decidir-se per l'abstenció. L'Estatut era aprovat i l'1 de març de 1983 era publicat pel BOE. L'estatut balear va ser el penúltim a ser aprovat. Un final molt poc gloriós per a un procés que

1984. La primera fase de la consolidació del poder de Cañellas. Va estar a punt de perdre'l, però UM no va voler tombar-lo amb una moció de censura.

1987. Nova victòria i nou suport d'UM que li permetrà governar; a més va aconseguir el vot d'un trànsfuga que sortí del CDS.

A l'esquerra, 1990. Poc abans de guanyar, ara coalitzat amb UM, les eleccions. A la dreta, 1995 la darrera fase. Guanya per majoria absoluta però Aznar el sacrificia per arribar a la Moncloa. És la fi.

s'havia iniciat anys abans entre grans mostres d'entusiasme i d'il·lusió i que acabava enmig d'un desinterès popular generalitzat. Molt lluny quedava la manifestació més gran que s'ha produït a Balears, la del 29 d'octubre de 1979, que sota l'eslògan "Volem l'Estatut", havia aplegat als carrers de Palma més de 30.000 persones. La renúncia a la via ràpida, el desinterès dels partits majoritaris i la nul·la voluntat de popularitzar l'autonomia —un exemple: a hores d'ara Balears encara no té ni himne, ni diada... ni cap símbol que pugui identificar fàcilment l'autogovern— havien aconseguit desmobilitzar una gran majoria de gent. Un poble, però, que pocs mesos després, el maig, havia de triar el primer Parlament autònom de Balears.

Feia set mesos que el PSOE havia arrasat en les generals. El cap de llista dels socialistes era Fèlix Pons, un home amb un cartell vertaderament envejable i que era el favorit per ser investit com a primer president de Balears. L'altre pes pesant de la transició, Jeroni Albertí, encapçalava una operació regionalista, Unió Mallorca, després d'haver sortit de la terminal UCD. Un PCE en hores baixes no semblava tenir gaires oportunitats, però en canvi els nacionalistes del PSM somiaven d'entrar en un govern d'esquerra PSOE-PSM.

Les eleccions, però, demostraren que les travesses electorals són, si més no, molt arriscades. Ningú no comptava amb aquella coalició de dretes que presentava un quasi desconegut Gabriel Cañellas i tothom suposava que l'enfonsament d'UCD havia de comportar un resultat històric del PSOE, i si de cas uns bons resultats d'UM. L'esquerra preveia un govern de coalició socialista-nacionalista —com el que funcionava a l'Ajuntament de Palma des del 1979— o, en el pitjor dels casos, un govern de centre-esquerra PSOE-PSM-UM.

Les eleccions es van encarregar de tornar a

Fèlix Pons, la primera víctima de Cañellas. Sorprenentment el va derrotar a les eleccions de 1983. Posteriorment, el 1986, Pons serà nomenat ministre i, després, president del Congrés. S'espelca amb una tornada a la política balear per les eleccions de 1999.

Gabriel Cañellas ha deixat de ser president de Balears, després de dotze anys, sense haver perdut mai unes eleccions. Han estat quatre eleccions (1983, 1987, 1991 i 1995) guanyades clarament. Les darreres, ara fa dos mesos, fins i tot per majoria absoluta. Paradoxalment, quan tenia més poder ha estat quan ho ha hagut de deixar. La pressió dels mitjans de comunicació sobre un ambició Aznar ha pogut al poder de Cañellas.

la realitat les esquerres. A l'últim la coalició de dretes AP-PDP-UL es va emportar bona part del vot de dreta, i el seu cap de llista, Gabriel Cañellas Fons, era qui més possibilitats tenia de ser investit primer president de Balears. Així i tot l'esquerra i UM van establir contactes, però no fructificaren. Els poders fàctics, i més clarament els banquers March —de la Banca March— forçaren una entesa entre Albertí i Cañellas. Tots dos foren citats al despatx, a Madrid, de Carlos March i allà signaren un acord post-electoral. Albertí es convertia en president del Consell Insular de Mallorca i Cañellas seria investit primer president de Balears. Començava una peculiar forma de fer política: el canellisme.

El canellisme. En realitat el canellisme no és ni tan sols una forma de fer política, sinó més aviat una manera de viure ("de") la política, arriscant i decidint el menys possible. És complicat d'entendre, sobretot per mentalitats continentals, però a Mallorca ha funcionat molt bé i no és nou. És una mena de reedició del tradicional caciquisme illenc. Primer va ser el terratinent-aristòcrata, després vingué el maurisme (d'Antoni Maura), després el verguisme (de Verga, malnom de Joan March)... Sempre hi ha hagut alguna forma d'estructura de poder no visible, no explícita, paral·lela a les estructures visibles. El canellisme ha mantingut aquesta tradició.

Com a governant no passarà a la història per les seves iniciatives. Les poques lleis importants al llarg dels dotze anys han sortit més d'iniciatives de l'oposició i dels seus socis d'UM, que no del Govern. És la personalització del *laissez faire-laissez passer*... sempre que això no afecti el seu entorn, els *nostros*. En aquest cas no hi ha cap mania per intervenir: reducció de la protecció de ses Salines perquè hi pugui edificar una empresa relacionada amb la família del president, subven-

Jeroni Albertí. El gran enemic de Cañellas i, curiosament, el seu salvador en diversos moments. Albertí va perdre la presidència d'UM per culpa de Cañellas i ara, des de la nova UM, veu com el seu gran enemic ha caigut en desgràcia. Ha estat un dels ideòlegs del trencament entre UM i el PP.

JUAN CEJLA

M. A. Munar. Quan fou destituïda de la Conselleria de Cultura, el 1992, Cañellas es veia triomfant. Greu error. Aquell dia es va crear una enemiga important que, una vegada controlat el partit (UM), s'ha convertit en un vertader maldecap pel PP i que li ha fet perdre el Consell Insular de Mallorca.

cions a familiars, col·locació de familiars i amics en l'administració, diverses concessions d'obres públiques a antics socis i amics, subvencions a empreses de socis, coneguts o amics que passen dificultats... Tot això no són exemples genèrics, han passat realment durant aquesta dotzena d'anys. L'oposició s'ha fartada de llançar acusacions i demanar investigacions, però tot ha estat en va. No han aconseguit provar cap conducta delictiva i les acusacions polítiques sempre han estat salvades per les majories parlamentàries, com quan una comissió d'investigació (1985) el va alliberar de responsabilitats per una concessió d'obres presumptament irregular... gràcies als vots del seu partit i d'Unió Mallorquina que aleshores tenia un pacte amb els conservadors.

Tota l'acció política ha anat dirigida a un clar objectiu: conservar el poder eliminant els obstacles. Després de veure's president per primera vegada, es va desfer de la vella guàrdia franquista del PP. Només qui fou primer president del Parlament, Antoni Cirerol, va continuar al seu costat. Però no per molt de temps, perquè quatre anys després ja no repetia a les llistes.

Els primers anys necessitava UM, i per això va pactar amb Jeroni Albertí. Però no es varen entendre mai. Cañellas veia en el seu soci polític un possible competidor. Entre 1983 i 1988 va anar minant el partit d'Albertí fins que en un congrés, i gràcies a diversos *submarins* cañellistes, Jeroni Albertí va haver de renunciar a la presidència del partit.

El 1993, després d'anys de confiar en els pesos pesants del seu govern (els consellers d'Economia, Alexandre Forcades; d'Obres Públiques, Jeroni Saiz; de Turisme, Jaume Cladera...) els destitueix per incorporar-hi gent jove d'absoluta fidelitat i sense aspiracions al marge de Cañellas.

Ideològicament, no se sap ben bé què és el

El 28 de maig Cañellas obtenia la majoria absoluta al Parlament. Però aquell dia començaven les seves desgràcies. Primer va ser el pacte de centre-esquerra entre UM, PSOE, EU i PSM que dessallotjà el PP del poder del Consell Insular i que convertí en presidenta la gran enemiga, Maria Antònia Munar. Després vingué l'explosió informativa a Madrid del cas Sóller. El juliol no ha estat, evidentment, un bon mes per Cañellas. Aquest mes es tancarà amb la seva substitució com a president de Balears i com a president regional del PP.

cañellisme, però és clar que és molt conservador. La religió és un element important. Importants col·laboradors seus són membres de l'Opus, com Francesc Gilet, que fou conseller adjunt a la Presidència, i ara és diputat al Congrés. No tots els populars són com Gilet, però el cercle més proper a Cañellas sempre s'ha caracteritzat per fer gala d'una moral catòlica tradicional. Fins i tot algun conseller ha perdut el càrrec per qüestions de la seva vida privada. El mateix ha passat amb algun membre dels serveis tècnics de presidència. En aquest aspecte, hi juga molt la influència de l'esposa de Cañellas, una dona de profundes conviccions religioses i morals.

A banda de desfer-se dels hipotètics enemics, Cañellas ha teixit una xarxa de relacions i interessos, arreu de les Illes i especialment a Mallorca, que l'ha fet disposar d'un vertader exèrcit de militants i simpatitzants que es mobilitzen quan el líder ho vol. Associacions de tercera edat, col·lectius de tot tipus relacionats amb la cultura popular, associacions de dones, associacions de veïnats, col·legis privats de l'església... una xarxa enorme, convenientment subvencionada, que ha estat una peça fonamental del poder real del cañellisme.

La imatge ha estat una part essencial de Cañellas. Té la imatge de bon pagès, tot i ser de Palma; té la imatge de defensar *lo nostro*, però no legisla per protegir ni la llengua ni la cultura ni el territori; vol tenir la imatge de nacionalista, però odia els nacionalismes i no reconeix més nació que Espanya; té imatge de mallorquí de *veres*, però no dubta a renunciar a la llengua; ha cuidat la imatge d'home que va per lliure, al marge del PP de Madrid, però sempre ha tengut clar que Madrid manava... En aquesta política d'imatge, l'aspecte que més tenia en compte era el dels banys de masses. Dinars, sopars, torrades... cada setmana participava en algun acte d'aquest tipus i allà s'hi sentia a pler, mostrant la seva hàbil sornegueria.

Al llarg dels anys també va fer enemics. Molts. Externs i interns. Però els anticañellistes més perillosos han estat els qui l'ajudaren al principi, els qui el crearen. Els poders que, des de l'ombra, sempre li donaren una mà per mantenir-s'hi (per exemple evitant que Jeroni Albertí votàs una moció de censura el 1985); ara, però, ja no els serveix. Ara l'aposta es diu Aznar. Dotze anys tenint cura d'una determinada imatge i precisament per qüestions d'imatge (d'Aznar) ha hagut de dimitir.

Sobreviurà el cañellisme? Tornarà Cañellas? Ell ho assegura en privat i ho insinua en públic. Però el cañellisme es basava en un fet: tenir el poder. I ja no el té. Queda la incògnita, però ja hi ha massa gent interessada a evitar que torni. Sobretot molts dels qui fins fa dos dies eren cañellistes.

Miquel Payeras